Čekání na vítr

Josef Duben

2019

Čekání na vítr

Josef Duben

2019

První vydání. K dostání mailem přímo od autora: dubenjsf@gmail.com. Nebo od kteréhokoli z mých čtenářů. A ke stažení je například také na www.hoax.cz.

Tato knížka je již autorova dvanáctá, čtvrtá však, která vychází pouze v této pdf podobě.

ISBN 978–80–270–7045-9

Volare, ohohoho!

Neumím, anebo se mi nechce psát dlouhé texty, nekonečné věty a bez interpunkce, to je mi asi proti mysli; interpunkce se však nevzdám, jinak je podle mě psanému slovu hůř rozumět, ale věty bez konce... no nakonec proč ne, život je také zatím bez konce, a pak bude stačit jedna tečka na úplném konci, zatím je lepší teček víc, jako že to pořáde pokračuje...

Mohl bych začít mottem, které by výstižně charakterizovalo mé usilování, ale to bych už pak vlastně skončil, takže žádné motto, ani poslání, protože při poslání může jít o život, viz Cyrano z Bergeracu, a na poslední bodnutí, na chef d´oeuvre, je ještě čas, ale přece, přece jen možná připomenu místo motta či devízy píseň Domenica Modugna „Volare"; ano v roce 1958, kdy poprvé zazněla, mi bylo osm let, nicméně poměrně brzo jsem také pocítil touhu létat (volare) a zpívat (cantare), a myslím si, že tak je to skoro s každým... létat, zpívat, jen Ikaros s otcem Daidalem se zaměřili jen na létání, a jak dopadli...

Možná že Saint-Exupéry létal jen tak dlouho, dokud zpíval, a na jeho příkladě je možná zřejmé, že zpěv, a může být i v próze, je k létání, či životu vůbec, nutný, avšak zpěv nemusí být vždy veselý, může být melancholický, ale i truchlivý, vždy však prožitek znásobí, nebo prožitek smutný redukuje a může jej učinit snesitelnějším, přestat zpívat totiž znamená přestat dýchat, a to je konec, a dost možná, že každý v určitou chvíli pocítí, že to už dále nejde, ale... dokud je do zpěvu, veselého či smutného, dotud se žije...

Do zpěvu je, myslím si, nejvíce tam, kde je vysoká obloha, po které letí mraky, či poletují různorodí ptáci, vlaštovky, kachny, čáp, hejno špačků, racci a všemožní vodní a zejména mořští ptáci, to znamená někde, kde se může křičící či zpívající zrcadlit ve vodní hladině, kde může konkurovat příboji či kvílení větru, a podle toho jde o zpěv melodický či výkřiky a signály, jaké znají a praktikují prodavači na trhu nebo děti, třeba právě na mořském břehu...

Moc slov, moc adjektiv, moc substantiv, neobvyklá slovní spojení, a myšlenka nikde, zdánlivě originální, už 99x provařené hlášky, prázdnota; má pak smysl dále se pokoušet něco psát a formulovat, když už toho bylo tolik a tolik řečeno, není nakonec lepší vyslechnout si nedělní kázání kněze v kostele, a nakonec třeba i v rádiu, a o tom popřemýšlet a být raději chvíli sám?

Možná, jenže člověku není většinou dobře být úplně sám, aspoň ne dlouho, proto nejen myslím a tedy jsem, proto zpívám, tedy jsem, proto píšu, tedy jsem a také proto, dokud to půjde, se budu držet poučky italských školáků, i když myšlené jinak, kteří na přímořské promenádě volali na pomalu projíždějící bicyklisty: Pedalare, pedalare, tj. šlapat, šlapat, rozuměj pořádně, neflákat to.

Jenom šest vět úvodu, to jde, ne?

Legenda o ohleduplné dívce

Začalo to tak trochu jako balada: V jednom městě žila dívka, která nikdy nikoho nezarmoutila, a všichni o ní říkali s obdivem, jak je ohleduplná. A tato ohleduplná dívka znala v sousedství čtyři bratry. Ale Osud, zdálo se, jí nepřál.

Matka ohleduplné dívky o čtyřech bratřích také věděla, tedy všimla si jich poprvé více, když si vyjeli z nedalekého dvora na motorkách a její dcera se začervenala. Sotva se však rozptýlil dým z výfuků silných strojů, byla ohleduplná dívka už doma, a když matka vešla, něco si psala.

Od té doby přišla čas od času na bratry řeč, matka se o nich rozhovořila jako by náhodou. Nejstarší převezme po otci živobytí, však se také vzdělává v nějakých technických oborech a jistě bude úspěšný. Druhý má naději stát se závodníkem, ano, zřejmě na takové motorce, jakou jsme tuhle viděly. Ten třetí, ten je úplně jiný, není černovlasý, jako starší bratři, ale dost světlý, a skoro kudrnatý. A navíc se zajímá o malování a rád zpívá, praktický život jej moc nezajímá. Zato u toho čtvrtého, toho nejmladšího, není zatím jasné, kam ho to táhne. Ale umí si se vším poradit, a sice moc nezpívá, ale hudbu má rád.

O tom čtvrtém ohleduplná dívka možná věděla mnohem víc než matka, začali se scházet, a i ji už vzal na motorce na výlet, a to se jí líbilo. A také se jí líbilo, že když dostala žízeň, vytáhl z torby láhev vody, a když se jí zauzlovala tkanička, měl hned po ruce nůž a uzlík rozmotal trnem na odstraňování kamenů z koňských kopyt. No a když přeskakovali přes potok, dovedl jí podat ruku tak obratně, že ji prakticky přenesl na druhou stranu.

Ale ouha, když si rodícího se vztahu všiml otec ohleduplné dívky, sdělil jí, že v rodině se čtyřmi syny to chodí tak, že se nejdřív musí oženit ten první, pak druhý, potom ten třetí, a ten poslední až nakonec. A jelikož se ten první zajímá jen o své stroje, nevypadá to pro sourozence zrovna moc nadějně. Přece snad už nežijeme ve středověku, pomyslela si dívka, ale jelikož byla tak ohleduplná, řekla si, co naplat, počkám, počkáme, jak se věci vyvinou.

Se čtvrtým bratrem se sice takto domluvili, ale vydrželi čekat půl roku a dál už to nešlo. Byli sice dohodnuti, ale přece jen byli nerozhodní, zejména ohleduplná dívka. Ve městě byli dva staří faráři, o kterých se říkalo, že žijí příkladným životem a dovedou poradit ve všech možných svízelích. Dodala si odvahu a šla za prvním z nich. Ten jí poradil, ať podstoupí zkoušku a na nějaký čas se rozejdou. No a pak uvidí, zda jejich vztah přetrvá. Druhý poradil odvážněji. Jsou-li si svým vztahem jisti, a doufají v Boží pomoc, ať podstoupí možnou nepřízeň okolí a vezmou se, a on že jim požehná. Co teď? Jak se zachovat?

Ve městě žil ještě starý rabín, který chodíval s oběma kněžími hrát mariáš. Ostatně jej při návštěvě druhého faráře potkala ve dveřích. A tu ji napadlo požádat o radu i jeho. Řekl jí: „Co po mně chceš, děvče? Nikdo za vás dva nic nerozhodne, a pakliže ano, bere na sebe obrovskou zodpovědnost. Musíte se rozhodnout sami. A jak? Věříš, že nám Hospodin dal dar

rozumu? Ano? Tak ho použijte. Dal nám také dar citu? Tak ho použijte. A pokud je rozum a cit v souladu? Je? No tak dobře. Tak ho použijte!“

A tak se vzali. Určitou nevoli chlapcovy rodiny brzy překonali a nakonec to dopadlo tak, že všichni bratři, kromě toho prvního založili rodiny. Ten první se vlastně také „oženil“, ale se svými mašinami, a i když neměl ženu ani děti, byl také šťasten.

Ohleduplná dívka byla se svým mužem ráda, stále ji něčím překvapoval, a překvapovali ji i jejich dva synové a dcerka. Ale na tom nebylo nic divného. Divné jí přišlo, že do čtvrtého dítěte se muži moc nechtělo. Vysvětloval to tím, že jedno štěstí pro čtvrtého byla náhoda, ale on že s bramborovou medailí pro svého čtvrtého nechce riskovat.

A čím se muž ohleduplné dívky živil? Jak se staral o rodinu? Asi dobře, nechyběl nikde, kde se dělo něco zajímavého či prospěšného, a to ho nakonec přivedlo i k práci se dřevem. Město, kde žili, leželo na úpatí jižních hor, a byl zde dostatek dřeva různé kvality. A on z něj začal vyrábět, nejdřív ohrádky pro děti a skluzavky do parků, pak různé skládačky, a časem píšťaly, flétny, xylofony, a dokonce zkusil i foukací harmoniky. S těmi měl ale trochu problém. Zkoušel to s laděním nejjednodušším, D dur, ale nějak se mu nedařilo pořád dosáhnout toho typického chvějivého zvuku.

Ale hromadit majetek, to pro ohleduplnou dívku, nyní ženu, ani jejího muže moc nebylo. Majetek, peníze, ne že se mají točit a vydělávat další, jak se často říká, ale mají přinášet užitek, to bylo jejich krédo. A to naznačovala i kasička v předsíni místního kostela, kterou tam muž instaloval: Stál tam velký kříž a na distanc od něj kasička. Proč na distanc? Muž ji totiž připevnil na skrytou páku, takže když bylo v kasičce už více mincí, než dokázal kříž vyvážit, začal se vychylovat. A to mělo znamenat: Pozor! Velké peníze dovedou pohnout i vírou, dovedou vyvést z rovnováhy naději a i narušit lásku.

Zkrátka to shrnula ohleduplná dříve dívka, nyní žena, když muž svůj hlubokomyslný vynález instaloval: Chtěl jsi říci, že peníze jsou hodně, ale nejsou všechno, a že mohou zatemnit rozum a cit. Pamatuješ radu: „Když je rozum a cit v souladu, tak je použijte.“ Pamatuješ?

Muž položil kleště a pokývl hlavou a tiše poznamenal: Ohleduplnou dívku, kdo najde....

Hrobníkem na dožití

Pracovat zadarmo nebo jen za stravu, to přece není nic nového. Ani dnes. Ostatně ne každému se hned povede pracovat za mzdu. A jsou i tací, kteří o to ani nestojí. Jasně, není takových lidí mnoho. Mohou to být třeba čerstvě vyučení nebo vystudovaní, tedy lidé bez praxe, kteří takto

mohou získat první pracovní zkušenosti. Anebo lidé zajištění, ať již vlastními penězi nebo slušnou penzí, kteří cítí, že by měli společnosti něco dát, vrátit.

Anebo třeba hnaní touhou splnit si sen, něco si dokázat, jak to bývá v amerických filmech. Vždycky jsem si přál... Co jsem si přál já? Přemýšlím, a vlastně nevím, co jsem si vždycky přál. Pominu-li klukovské sny jako mít sílu, umět střílet, cizí krajiny vidět, asi jsem vždy toužil rozumět věcem a dějům. Povídáme si o tom po hodině hebrejštiny. Katarína se hlásí, že ona už si sen splnila, strávila pár měsíců v Izraeli, jako dobrovolník. A stejnou zkušenost má i Jirka, pracoval půl roku jako dobrovolník v kibucu někde v severní Galileji.

Že bych si také přál něco podobného? Než mě napadlo co, řekl Prokop, že je teda už starší, a že už myslí na poslední věci. No a poslední věcí, kterou by si přál, je být pohřbený v Jeruzalémě, na Olivové hoře. Nojo, ale to není jen tak, podle Honzy to je za prvé drahé, stojí to vážně spoustu peněz, a kdoví, jestli to jde, když nejsi Žid! A tu Prokopa napadlo, že by tam mohl nastoupit jako hrobník dobrovolník.

Jenže, co kdybys neumřel do toho půl roku? A ani pak nemáš jisté, že by tě tam pohřbili!

Prokop zadoufal, že by tam přece mohli mít hromadný hrob pro hrobníky.

Tak na to zapomeň!

Když se potkáme za týden, vracíme se k tématu hrobníka volontéra. Uvádí se, že kromě Židů místních a cizích je na Olivové hoře pohřbená například nějaká dánská královna. No, to je pravda, ale leží tam už od dvanáctého století. A i z Čech se tu někdo najde, třeba poslední předválečný pražský rabín Jindřich Chaim Brody, ten byl ale na rozdíl od královny žid.

A co abys trochu slevil a nechal se pohřbít jinde ve Svaté zemi, nabízí Zdeněk řešení. Ale ani to by nebylo jednoduché. Hřbitovů je málo, a někde jsem četl, že se už začnou stavět pohřební věže. Podle rabínů to jde, jsou to vlastně takové umělé jeskyně, musí tam být trocha země. V Tel Avivu už prý stojí první. A v Jeruzalémě to nyní zase zkusili s návratem pod zem, několikapatrové katakomby s výtahem a klimatizací. Hřbitov je pod tím starým na „Hoře nebožtíků“ (Har ha Menuchot).

Hm, dobrá, ale radši bych nad zem, přemýšlí Prokop. A k moři. Do Jeruzaléma je to vlastně nedaleko, a v Den Posledního soudu to bude mít Mesiáš do Tel Avivu kousek. A hřbitovní věž, to by se mi fakt líbilo, tam bude výhled.

Na výhled zapomeň! Nebudeš vidět nic, a pakliže budeš, tak tě na Onom světě budou zajímat úplně jiné věci, než výhled z hrobu.

Tak nic, to je asi pravda, ale přece bych si něco přál. Zase se rozhlédnout z Olivové hory, a také z nějaké věže, třeba i z té hřbitovní, pohlédnout na Středozemní moře. Anebo z Petřínské rozhledny, Karel IV. přece projektoval Prahu jako „Nebeský Jeruzalém“. A v Praze jsou třeba také dvě kaple Božího hrobu.

Tak to vidíš, kamaráde, jak jsi během týdne trochu zmoudřel.

Klíč od svatého Štěpána ve Vídni

„Takové boží dopuštění, pár dní před koncem války, to to nemohlo ještě chvilku vydržet?“, brumlal učitel Eduard, když klopýtal v mlžném ránu přes kameny a kusy ohořelého krovu Stephansdómu, tedy katedrály svatého Štěpána uprostřed Vídně. Mířil do školy, kde učil, aby zkontroloval, zda také nevyhořela, jako domy vedle katedrály. Také mohla utrpět březnovým bombardováním, jako katedrála. Dnes na konci dubna 1945 už byl všude klid, tedy rozuměj klid zbraní. Z lidí nebyl klidný nikdo.

Ale co to tu leží? Eduard se shýbl, zpod kamene vykukoval klíček, tedy spíš pořádný klíč, gotický klíč, aspoň tak vypadá. Eduard měl aprobaci k učení jazyků, ale byl také malířem a o historii měl ponětí. Zvedl jej, ofoukl prach, a spíš bezmyšlenkovitě jej strčil do kapsy. Doma si ho prohlédl lépe, ano, je starý, jak přesně, to nedokázal odhadnout, přeměřil jej trojúhelníkem, dvaadvacet centimetrů. Je původní, opravdu gotický? Možné to je. A pak jej uložil do šuplíku v pracovně.

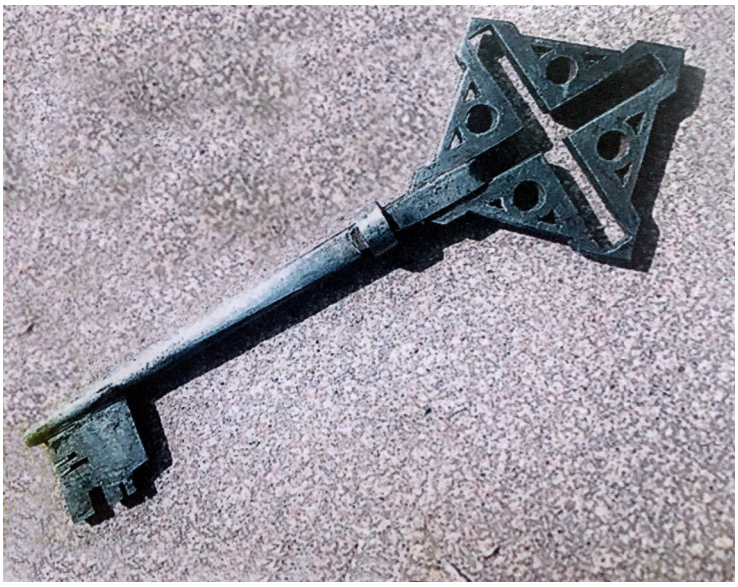

V květnových dnech se měnila situace v celé Evropě, a nejen v Evropě, začaly se překreslovat mapy. Nedostatek, úklid, nadšení, ale také strach a nejistota. Do toho Eduard zaregistroval výzvu z Čech: Vraťte se domů. Češi domů! S manželkou moc dlouho nepřemýšleli, měli Vídeň rádi, to ano, zejména tu předválečnou, ale cítili se Čechy a byli Čechy. Nevezli si toho do Prahy mnoho, ostatně na konci války neměli skoro nic. Téměř na poslední chvíli si Eduard vzpomněl na klíč v zásuvce: Budu mít památku na Vídeň.

Asi takhle mi začal vyprávět historii klíče od svatoštěpánské katedrály Eduardův syn David. Otec Eduard pak učil i v Praze, maloval a také byl uznávaným scénografem, než si na něj posvítila tajná policie. Nebyl sám, kdo byl nakonec rád, že unikl vězení, za cenu odchodu do umělecké téměř ilegality.

O klíči se David dozvěděl až v hluboké dospělosti, v podstatě až několik let před smrtí málomluvného otce. Otec Eduard žil ve svém světě, spíš by se dalo říci hlavně v koupelně, kde si hrál s akvarely. Toho jsem byl i svědkem. Když jsem Davida navštívil, pan otec jen vykoukl, pozdravili jsme se stručně a on opět v koupelně zmizel s mokrým papírem v ruce.

Až když David probíral pozůstalost po otci, ty hory knih, obrazů, zejména akvarelů, narazil zase na zmíněný klíč. Potěžkal jej v ruce. S tím tak chodit v kapse... A je opravdu od té katedrály? Zkusil se ptát odborníků, ale brzy jej to přešlo. Buď kroutili hlavou, nebo se podezíravě vyptávali, jak ví, že je ze svatého Štěpána. Až Hanu napadlo zkusit ho přímo tam, odkud je. Tedy ve vídeňské katedrále. A případně ho vrátit. Vyrazili do Vídně a s trochou obav

zamířili ke Stefansdómu. Ke hlavním dveřím v Obří bráně evidentně nešel. Nezbylo než se zeptat. Nejdříve údiv, pak rozzářené oči a díky. A zjistilo se, že klíč není od žádných dveří do katedrály, ale od starobylé skříně, spíš truhlice, kde se uchovávala bohoslužebná roucha.

Takže na konci příběhu bylo poděkování, zápis do pamětní knihy, a dárek, malá monografie. Podivuhodné je, že katedrálu, kterou požár v polovině dubna 1945 prakticky zničil, Vídeňáci za sedm let opravili, takže mohla být v roce 1952 zase otevřena.

David zmlkne, a já mám dojem, že se mu honí hlavou: „Zkrátka, máš klíč, tedy nejdřív o něm jen slyšíš, pak zjistíš, že vážně existuje, pak ho máš doopravdy, ale zase nevíš, k čemu je. A pak se to dozvíš. A můžeš ho použít, dát tam, kam patří."

Ano, tohle má smysl. Hledat, nacházet.

Stříbrný dolar od dědečka

„Nevyprávěl jsem ti už o něm?" Zeptal se David, když jsme se setkali příště. Řeč je o dolaru, který jeho dědeček František dostal, stejně jako někteří další legionáři, kteří měli za sebou předlouhou cestu přes Sibiř a potom plavbu parníkem Mont Vernon z Vladivostoku do San Franciska. David mi ho konečně ukázal. Je to krásný stříbrný „One dollar" z roku 1886.

Už jsem o onom dobrodružném dědečkovi leccos slyšel. No, dobrodružném... Žil si zcela klidný život krejčovského mistra v poklidném Rakousko-Uhersku, než byl povolán do Velké války a na ruské frontě docela brzo padl do zajetí. Až zde doopravdy začalo jeho dobrodružství. Jako zajatec byl přidělen na práci v zázemí v jakémsi selském dvoře.

Zemědělství mu moc neříkalo, ale musel si umět poradit. O válce zde prakticky nevěděl, a pokud šlo o živobytí, neměl si na co stěžovat. Avšak jen do doby, než bolševici rozvrátili vše a začali bojovat o moc. Nezbylo než se vydat na cestu. Zima, ruská zima, nedostatek. Pro většinu Čechů v Rusku vedla jediná cesta do legií, a zprávy o rodícím se státě je zastihly zcela nepřipravené. Nicméně potvrdili, že jsou Čechy, dokonce i Čechoslováky, o což stála vznikající vláda nového státu. A nezbylo, než se pokusit nějak se dostat domů. Přes Evropu to nešlo, tak tedy transsibiřskou magistrálou. Na druhou stranu, do Vladivostoku.

Nastal problém se zbraněmi, legionáři, bývalí rakousko-uherští vojáci je chtěli na sebeobranu, ale Lenin to zapověděl. Přitom se brzy ukázalo, že je potřebují a budou potřebovat. Dědeček zapisoval historii celé té ruské anabáze tužkou, na papírky, a ty se dochovaly. Popisoval, jak byli bolševici věrolomní a jak bylo nezbytné zbraně získat a bolševiky po cestě hubit, což konali tak účinně, až se to stalo jedním z velkých plus při rozhodování vítězných mocností o překreslování mapy Evropy a posléze schválení vzniku Československa.

To je ostatně docela dobře známo a popsáno, byť se stále o hubení bolševiků moc mluvit nechce. Jak nepochopitelný je setrvalý obdiv ke zločincům, zlodějům a rozvracečům. Však i v zástupech těch, kdo se toužili dostat domů, do Čech, se našli takoví, kteří rudé rabiátství chápali jako uskutečnění touhy po svobodě a spravedlnosti.

Anabáze legionářů skončila až u Tichého oceánu, kde se po různých průtazích 13. dubna 1920 ve Vladivostoku nalodili na zaoceánský parník Mont Vernon a za zpěvu a za občasných projevů mořské nemoci dorazili do San Franciska. Tou dobou už Československo bylo skutečností a legionáři hrdiny.

A zde je na místě zacitovat ze zápisků Davidova dědečka Františka. Po přistání v San Francisku navštívila na palubě udatné bojovníky proti bolševikům řada lidí. Mezi jinými: „*Oslovila mě jedna dáma, nevím, proč právě mě, snad, že viděla bílý pásek a hned se představila, že je milionářkou. Přistěhovali se sem před 40 lety ze Srného u Hlinska. Kde jsem také náhodou jednou byl, a vyprávěla, jak se jim dobře vede. Velmi prý ji mrzí to, že prý mají pořád ještě „sucho“, totiž zákaz alkoholických nápojů. Ona prý má sice několik sudů dobrého vína ve sklepě, musí s ním však velmi šetřit. Vyslechl jsem ji, a abych jí dal najevo, že s ní cítím, řekl jsem, že ji velmi lituji. Když odcházela, tak mi dala jeden bílý karafiát na dlouhé stopce z kytice, kterou držela v ruce a blahosklonně se usmála řkouce: Přijměte na památku.*

Mluvil jsem tam ještě s mnohým návštěvníkem, ale jen jedna osoba mně zůstala ještě v paměti. Byla to prostá služka, kuchařka. Chodila okolo nás samotná, jeden náš hoch ji oslovil, hledá-li někoho. Nikoli, nehledám, odpovídá, jdu se na vás hoši podívat, a dala se s námi do řeči a zůstala u nás až do večera a po celý čas, co jsme byli ve Frisku nás navštěvovala. Poslední den, když odcházela, vyňala z tašky dosti velký sáček a začala rozdávat stříbrné dolary a pravila: Hoši, vezměte si na památku. Já jsem se zdráhal a děkoval, že takový dárek nemohu přijmout a odstoupil jsem dále. Musíte vzít. Nezbylo mně nic jiného než ho vzít, bych neurazil tu prostou duši. Myslím, že jich rozdala asi třicet. Karafiát od milionářky a stříbrný dolar od kuchařky, obé jsem uschoval a mám schováno do dneška.“

Před časem mi David ukazoval dědečkovu historii celé ruské anabáze psanou tužkou na malých lístečcích. Předčítal z nich ve Vídni sokolům. Nadchlo je to. A mě také, proto jsem si je od Davida vypůjčil a pečlivě je opsal. Pro jistotu. A dobře jsem udělal. David je pak laskavě

zapůjčil i jedné instituci, ale když je pak žádal zpátky – nebyly. Ztratily se. Zbyl pouze ten opis a dolar.

A někdy nezbude ani to, což ovšem neznamená, že děje se neudály a nezanechaly stopu jinou a jinde…

Namaluj si moudivláčka

Kdo objeví nový živočišný či rostlinný druh, připadá si jistě jako Adam, kterého hned po stvoření vybídl Hospodin, aby pojmenoval všechna zvířata a rostliny. Někdy se i dnešní člověk octne v situaci, kdy by rád pojmenoval nějaké zvíře po svém. Tak tedy aspoň pojmenuje svého pejska nebo kočku. Alík, Azor, Rex, Blesk, ale třeba i po lidsku, znám třeba pejska Arnošta i Lukáše, ale to mi přijde divné. U koček přece jen převažují jména zvířecí, Micinka, Mourek, ale vlastně také lidská, jako Mikeš, Venoušek či Sísa. Budiž, jsou to přece členové rodiny.

Vymýšlet jména zvířat, to zní lákavě, ale u některých člověka napadá, že autor pojmenování musel být opravdu ve zvláštním rozpoložení. Přírodozpytci se snaží pojmenovávat podle charakteristických vlastností s přihlédnutím k již zaběhlým historickým názvům, třeba kulíšek nejmenší, králíček obecný, pěkně barevný je brkoslav severní, břehule taková či onaká nebo moudivláček lužní (původně prý byl moudiváček, snad proto, že hnízdo usnované jako váček připomíná moudí... tak radši vláček). S cizokrajnými názvy pak může být potíž. Jak vznikl například rypouš sloní? Inu, má rypák a připomíná tlustokožce, ostatně v některých jazycích to je mořský slon, jako například v hebrejštině – pil jam. Když jsem zmínil rypouše, tak o tom moc doma hovořit nemohu, neboť jsem měl zakázáno jej předvádět dětem.

To mám rád – porovnávat ve slovnících jména různých živočichů, říkám tomu asi trochu nepřesně komparativní lingvistika. Ale zní to dobře, ne?

Ovšem i s pojmenováním, tedy s využíváním odborného názvosloví může jeden někdy narazit. Jako když se krátce po Druhé válce konala v Národním muzeu velká mykologická výstava. Byla na podzim, kdy jsou houbařské žně, všechny exponáty čerstvé. Samý hřib, tedy boletus, ale také křemenáče, kotrče kadeřavé, lišky, jedovatá vláknice Patouillardova. Byl zde i nádherný hřib satan. A v popisku pod ním bližší charakteristika: Nejedlý, ve stáří páchne kozlečinou. Nu a pohroma byla na světě. Výstava musela být z moci úřední uzavřena, a popisek opraven... zůstal pouze „hřib satan“. Někdo snaživý si všiml smíchu návštěvníků, kteří si to vyložili jako narážku na starého satyra, komunistického ministra školství Zdeňka Nejedlého.

Tak se to opravdu stalo, mám to z první ruky, od naší tety, která v té době v muzeu pracovala a i po letech na tu legraci s chutí vzpomínala.

A mimochodem, Zdeněk Nejedlý si takový popisek zasloužil, nakonec to byl ještě docela něžný odsudek, to profesor Václav Černý jej charakterizoval hůře: „to byl opravdu zlý duch českého školství...“ A nejen jeho.

Sfumato

Nepřipadá ti, že lépe se vnímá realita s rozmlženými konturami? Ostré hrany a ostré světlo zraňují oči. Proto taková obliba mlžných rán nebo západů slunce, kdy se už žlutý kotouč mění v rudý až temně rudý... Co řekneš?

Myslíš realitu krajiny, anebo mluvíš také o pohledu na tváře, obličeje?

Myslím, ano, slyšela jsem tě, přemýšlím. Ano, určitě půjde i o tváře. Jasný obličej, tj. jasně osvícený, je nahý a nemá žádné tajemství. A člověk bez tajemství je jako člověk u zubaře, kde jsou vidět i jeho problematické zuby třenovní.

Ha, zuby třenovní! Vzpomněla sis na Život a dobu soudce Roy Beana s Paulem Newmanem? Když tam jako šerif pohřbívá nějakého padoucha, má proslov a cituje z Bible, tak trochu po svém. V českém překladu zazněly ty zuby třenovní: „Vylámu jim zuby třenovní a tesáky jejich...“

To bude nějaký žalm. Jé, a našla jsem jej, je to opravdu žalm, a to 58. 7. „Bože, vylámej jim zuby v ústech! Vyraz tesáky těch mladých lvů, Hospodine!“ Zuby třenovní by se už našly leda ve starém překladu Bible Kralické.

No dobře, nechme zuby třenovní zuby třenovními, ať jsou vidět, či nikoli. Ale to neostré, tak trochu rozostřený portrét, to je sfumato, způsob malby oblíbený v patnáctém šestnáctém

století. Z jakoby kouřem zahalené minulosti vystupují jasnější kontury, skoro jako ze šerosvitného způsobu olejomalby chiaroscuro neboli claire obscure, náhle se objevující děje.

To se asi může týkat i vzpomínek, probírat se jimi a snažit se je vidět ostře, to může být zraňující a k ničemu to nevede. Není lepší je zahalit do mlžnějšího oparu, přetřít speciální milosrdnější politurou? A nepramení právě odtud i obava z budoucnosti? Není lepší i tu vidět spíš neostře? V duchu slyším, jak mi řekl tuhle Láďa: „Pamatuješ si na večírek v Zikovce? Pouštěla se Joan Baez, a ty ses obrátil ke zdi, a ještě jsi zavřel oči. Co jsi tehdy viděl, to by mě fakt zajímalo."

Nic, nechtěl jsem vidět nic. Vůbec jsem si budoucnost nedovedl a ani nechtěl představit. Se sfumatem to má společného tolik, že tam bylo tehdy velmi kouřmo.

Oko do duše okno?

Dnes jsem nespala dobře, usnula jsem až k ránu a pak se mi ani nechtělo oči otevírat... A zdály se mi samé divné věci…

Myslíš, že by se daly v očích přečíst stopy nočního snění? A co jiná hnutí mysli? Přece se říká, že oko je do duše okno.

Jistě přečteš obdiv, to přece znáš, ne? Rozpoznáš upřímnost, faleš, ale je bohužel pravda, že leccos se dá namarkýrovat. I když si myslím, že všechno asi ne. Ale víc než oči mnohdy prozradí úšklebek, úsměšek, anebo i úsměv, a pozor, může být i falešný.

Aha, a proto mají některé muslimky jen škvíru na oči? Nebo dokonce jen mřížku, aby ani pohledem nemohly prozradit, co si o okolí, a o mužích myslí? A některé zase nosí takovou roušku přes nos a ústa.

No a muži? Možná si z obdobných důvodů nechávají zarůst tváře plnovousem a dřív se pomalovávali, civilně i válečně. Odtud i tetování, třeba Maorů, Indiánů, barvení okolí očí na modro, to jsou zase Tuaregové. To má ale asi i důvod optický. A dnes se nechává tetovat kdekdo. Ale už nejde o vyjádření příslušnosti ke klanu či klubu, je to spíše… Vlastně nevím. Musím přiznat, že jsem zatím žádného společného jmenovatele tetování nenašla. Ale společný jmenovatel mi dělal potíže i v matematice, tak proč ne u tetování.

Móda, tomu bys mohla rozumět. Ta přichází, odchází, znovu se objevuje. Právě ale asi zaráží a mate ta nepomíjejícnost tetování.

Tak. Jenže neprozrazovat city, vášně, strach, a zdůrazňovat agresivitu, k tomu člověka vede atavismus. Maskovat se.

A myslíš, že se to tedy týká i těch maskovaných zločinců, myslím tím různobarevné teroristy, demonstranty či třeba fotbalové pseudofanoušky?

To je zase jiná věc, anonymní darebák si troufá více, a také, důkladně zakuklen vzbuzuje větší obavy a strach, než kdyby napadený spatřil tvář holobrádka s rozpačitým úšklebkem.

Skoro každý si přeje vzbudit nějaké zdání, že je jiný, krásnější, lepší, zlejší, chytřejší.

Už malé dítě zkouší, co zabere: mračit se, omluvně se usmát, hrozit, křičet. Instinktivně vyhrotí situaci, aby si ověřilo, co to s ostatními udělá. A přiměřenou výchovou se odnaučí prázdně se pitvořit a podléhat přílišným emocím. Na tom pak mnohdy záleží, jak se mu, a s ním, bude v dospělosti žít.

Na tom něco bude. A také se mračí ten, kdo moc myslí... Pozor, budeš mít vrásky!

Experiment

Co to máš?

To je taková věc sloužící k zajímavému experimentu. Někdo by tomu řekl rukávník, někomu staršímu by se vybavil štucel. A je to štucel, památka po babičce. Ano, hřála si v něm ruce...

Dnes ale jsou rukávníky pořád „in“, možná sis toho ani nevšiml, ale něco podobného mívají maminky na rukojeti kočárku, aby jim nemrzly ruce. Ovšem tohle tě možná nadchne, zrovna jsem viděla reklamu na rukávník, který měl ještě ke všemu nádherné jméno: Lodger Warmer Fleece Scandinavian!

No téda, to by se moje babička divila. Možná by řekla, že čím noblesnější jméno, tím ubožejší realita. Ale skandinávský rukávník, to nemusí být špatné. Takový Švéd nebo Nor ví, co je to zima. Ale jsou asi zase otužilejší.

Ale sliboval jsi experiment. Jaký?

Když jsem na ten rukávník, tedy štucel, ve skříni narazil, vzpomněl jsem si, jak mi babička vyprávěla, jak snadno se dovede Homo sapiens sapiens, čili Člověk moudrý nebo rozumný, nebo jinak také člověk vzpřímený, náhle proměnit v člověka málo rozumného, a navíc skrčeného. A vlastně od té doby jsem asi toužil chovat kočku.

????

Tak k tomu experimentu. Stručný návod: Stačí do rukávníku nechat vběhnout kočku. Pokud se tam nehrne sama, nalákat ji tam třeba bábrlátkem. A pak jen stačí pozorovat reakce

přítomných, dospělých i dětí. Zpravidla začnou mňoukat, mluvit tenkými hlasy, skrčí se, a budou pokoušet kočičku k dalším hrám. Většinou se jim to podaří. No a v ten moment se examinátor zaraduje, a zvolá, že to s lidstvem přece ještě nemůže být tak zlé...

????

Vidím otazník v tvých očích... vždyť přece dokud si člověk dokáže hrát s dětmi či se zvířetem, a dokáže se chovat tak trochu dětinsky, není to znamení, že má srdce?

No, ale na tohle zjištění není potřeba rukávník a kočka. Kočka tedy možná, ale rukávník rozhodně není nutný.

Ba, není nutný. Možná je lepší zaexperimentovat moderněji. Podívej, pustím si laptop... A než to dořeknu, než se monitor stačí rozsvítit, vyskočí před něj kočka, a uléhá před klávesnicí.

Jo, vidím, a je z tebe člověk skrčený. Rukávník nechme minulosti! Ano, pobavil jsi mě.

Byla to vražda?

V lehce rozmlženém odpoledni na počátku března se nic nestalo, a vlastně ani po deseti letech, pokud si tedy někdo myslí, že vražda duše není nic závažného. A šlo vůbec o vraždu?

Mezi zahradami na kraji Hanspaulky našli muže. Živého, ale zdál se být pro svět mrtvý. Nejdřív si jej ale vůbec nikdo nevšiml, seděl totiž na lavičce s výhledem na Pražský hrad, který odtud vypadá tak maličký, že se náhodnému pozorovateli nechce věřit, že to, co vidí, je svatovítská katedrála.

Muž jen tak seděl a chvílemi se sám pro sebe usmál. Nikomu by na tom nepřišlo nic divného, jen školák Jindřich přijda domů, jen tak mezi řečí u svačiny pronesl: „Je tam pořád."

„Kdo?" otázal se automaticky otec. „Kde?" doplnila Jindrova maminka.

„Ten pán. Když jsme šli na hřiště, dal jsem mu svačinu. Podíval se na mě a nic neřekl, jen jako kdyby mě pohledem pohladil. Takový by mohl být ten pohádkový dědeček, co milosrdného obdaroval. Mně ale nic nedal."

„A co bys chtěl?" zeptal se otec a matka dodala: „Dal ti úsměv."

Před polednem šla Jindrova maminka Michaela, do knihovny, vydala se k tramvaji procházkou přes park. Až když ho tam uviděla sedět, uvědomila si, proč se jí nechtělo na autobus. Chtěla vidět toho „pána". Sedí na místě, kde si myslela, že by si sedla i sama. Zpomalila, pohlédla na něj. Starý pán, bílé vlasy, pohled upřený před sebe, na pozdrav

pokývne hlavou. Michaela neví proč, ale posunkem se zeptá, může-li usednout. Muž odpoví stejně, posunkem. Mlčí. Mlčí oba a kupodivu to Michaele není trapné. Rozhlédne se. Po Šárecké jede autobus doleva až ke Staré faře, k hospodě, kde se před lety seznámila se svým mužem, a pak dál do Dejvic. Probere se a pohlédne na muže vedle, má trochu obnošené sako, a až teď si všimne něčeho malého stříbrného v klopě. Nemá košili, ale nějaký rolák.

„Včera si vás všiml Jindra, syn, šel ze školy," řekne najednou Michaela.

„Asi nejen on," řekne muž a trochu se začervená.

„Jste se sem přestěhoval?"

„I tak se to dá říci. Ano, vlastně přestěhoval. Na čas. Navštěvuji místa, kde cítím Zlo, ale zároveň zjišťuji, že je vždy na blízku přítomno Dobro. Je tomu tak vždy na krásném místě, s výhledem, jako je zde. Včera, včera mi jeden kluk dal svačinu. To byl ten váš?"

„Jak to víte, jak vás to napadlo, jste jasnovidec?"

„Kdepak, uvažuji. Proč byste si sem sedla, když jste na cestě, do... knihovny? Vidím přece, že máte vedle sebe síťovku s knížkami s identifikační štítky z městské knihovny."

„Ještě mi řekněte něco o tom mém klukovi."

„Jmenuje se Jindřich, spolužáci na něj tak volali: „Jindro, nebuď vůl, nic mu nedávej!" Myslím, že šli na hřiště. Je vám trochu podobný."

„A co vyvozujete z toho, že je na stejném místě přítomné Zlo i Dobro. I zde?"

„Že ještě není tak zle, jak by se mohlo zdát. Pokud existuje na stejném místě milosrdenství, a také zvědavost, je to pořád dobré. Zde cítím velké Zlo, ale i velké Dobro. Třeba podobné to je i na protějším kopci. Chystám se ještě buď na Bílou Horu, nebo na Tetín, ještě nevím. Dnes jsem tady naposledy. A jestli mohu prozradit, tak vždy jde o vraždu, vraždu duše, tj. věčné zatracení. Zde je v asi v nejednom případě skoro dokonaná. Ale ještě si netroufnu říci: Byla to vražda. Naděje existuje vždy, do posledního dechu."

„A co ve světě? Mám pocit, že to asi bude stejné, že? Jindra chodí do šesté třídy, to by už mohl pobrat, že? Zejména tedy, když vás asi už nepotká."

„Ano, ve světě, tedy mluvme asi o našem, Starém světě, ano. Nikam dál se mi cestovat nechce a ostatně jsou na to jiní. Takže, dejme tomu ve Varšavě, Bratislavě, Bukurešti, také jsem byl v Ploješti, Jeruzalémě, Tel Avivu, Ramalláh je horší, Ammán lepší, v Káhiře, v Lisabonu, Madridu, Paříži, Berlíně, Londýně, Dublinu, nyní i v Praze. Řím si nechávám na konec. Ten je podobný Jeruzalému, velké Dobro, velké Zlo."

„A nějaké vaše poslání, varování?"

„To ode mě nechtějte. Všechno již bylo řečeno, napsáno. Mít oči otevřené, ptát se a umět se ptát proč? Poslouchat svědomí, od uvažování horizontálního se zaměřit na vertikální. Tohle jsem zrovna nedávno od někoho slyšel. A to je výstižné."

Michaela se zamyslela, a když vzhlédla, byla lavička prázdná, jen měla dojem, že vidí zmenšující se tmavou postavu jdoucí po Šárecké směrem k Evropské.

U večeře Jindřich ucedil: „Už tam dneska neseděl. Kdo to mohl být?“

Otec zvedl obočí, uniklo mu, o co nebo o koho jde, a žvýkal dál. Matka Michaela se zamyslela: „Já to vím. Mluvila jsem s ním dopoledne. Testuje. Testuje míru Dobra a Zla.“

„Exorcista?“ zvedl hlas otec, „Vymítač Ďábla?“

„To neříkal, vyrozuměla jsem, že dokud je jakási rovnováha mezi Dobrem a Zlem, existuje možnost volby a existuje naděje.“

„Mami, tak přece jen nějaká duchovní osoba, nebo prorok?“

„Jo, proroci vždy říkají, že každý má možnost volby, ale každý si musí uvědomit důsledky svého rozhodnutí pro nebo proti. Pro Dobro, pro Zlo. Jenže tak jasné to vždy není. Ne vždy se totiž nabídka na počátku jeví jako volba. A ten pán, pan prorok, soudí, že vodítkem je Svědomí.“

„Hm, svědomí. Mně svědomí říká, že mám ještě úkol z matematiky, mrkneš mi na to tati?“

…....

Po nějakých, asi deseti letech se Jindřich vracel z ciziny na prázdniny, studoval totiž mezinárodní vztahy a politické systémy na univerzitě v Boloni. Loni v Praze nebyl, neměl kredity a doháněl. Jen matka za ním na týden přijela. Moc to nejdřív nevítal, ale nakonec byl rád. A teď mu nabídla, že mu přijde naproti. Po zkušenostech z loňského léta se na ni těšil, a i jí přivezl dárek. Barevné špagety, s tím, že květiny by cestou pomačkal. Matka se zasmála, že polámané květiny jsou na rozdíl od polámaných špaget k ničemu. Zastavili se na Kulaťáku na kávu a dortík, pak půjdou pěšky. Jindra si toho moc nevezl a kufr neměl velký. Ostatně měl kolečka. Ale gumová, v Itálii se ledaskam s drnčícími kufry nesmí.

Mířili k Hanspaulce kolem semináře. „Co je to za hromadu?“ všiml si Jindřich přetékajícího kontejneru.

„To je po profesoru Faustovi.“

„Faustovi?“

„No, ty si ho asi nepamatuješ. Byl to takový nerudný člověk, říkalo se mu Faust, trochu narcis, nikdo mu nebyl dost vhod, připadal si nejchytřejší. Ale já bych to tak neviděla. Je to tři neděle, co zemřel. Někdo říká, že si ho vzal čert, inu Faust, ale ani to si nemyslím. Teď se po něm všechno vyklízí. Těch papírů a knih, ale nikdo o to nestojí, přesto se v tom občas někdo prohrabuje. Tohle je snad třetí kontejner. “

„Tohle je zajímavé! Sice obyčejný sešit, ale...“ Jindřich jej vytáhl z kontejneru. Byl to vlastně zápisník. Na měkkých deskách štítek, na něm nápis: Deník, Volume XXII. Ale, Hlava dvaadvacet? Student se zasmál, asi nechtěný vtip. Otevřel sešit, byl prázdný. Jen na první

straně sice poněkud roztřeseně, ale srozumitelně: „Podívej, mami co tu je... Finito? Věřím, že odpuštění existuje....“

Nerozumím.

Byl to přece ten, jak jsi říkala, Faust, co byl chytrý a myslel si, že je nejchytřejší? Třeba poznal, že je to trochu jinak...

Že by skončil jinak, lépe, než ten starý známý doktor Faust? A Michaela si vzpomněla na toho podivného muže před lety, co říkal, že stále existuje naděje. Vražda duše se tedy v tomto případě asi nekonala, aspoň ne zde.

Když ne prorokem, co zkusit být vykladačem?

Pověry, zažité představy... Při bližším pohledu, či s jistým nadhledem, se někdy ukáže, jak je všechno, nebo aspoň může být jinak.

Ten, kdo nemá rád kočky, často argumentuje, že jsou beztak spřízněny s temnými silami. Je tomu opravdu tak? Takový jedinec to hned doloží několika pohádkami nebo bajkami, kde zlé čarodějnici seděl na rameni černý kocour s uhrančivým pohledem...

Pravda, v určitém období se na kočky opravdu zahlíželo s nedůvěrou, ba se i věřilo, že ty černé věští vždy něco zlého. Inu, pověry se dotkly i těchto přátelských stvoření. A někdy je možné se s nimi setkat i nyní. Je třeba ale dodat, že v některých zemích právě černá kočka přináší štěstí.

Ten, kdo žije s kočkou, dobře ví, že kočka nemá nic společného s čertem, s ďáblem, ani se silami Zla. Argumentů by se také našlo. Například, že ve dveřích středověkých katedrál, zejména ve Francii, bývaly a dosud jsou otvory pro kočky, tzv. chatière, aby jimi mohly kočky dovnitř. Nejspíš chytat myši. A copak by si nějaké „ďáblovo stvoření“ trouflo do kostela, když to tam všude voní kadidlem a hrozí pokropení svěcenou vodou?

Avšak právě letos jsem získal definitivní důkaz, že kočka „ďáblovo stvoření“ není! A nemám ho ani z literatury, ani z vyprávění, ale z vlastní zkušenosti. Jde o zážitek z Květné neděle, to je ta před Velikonoci.

Na předvelikonoční, tedy Květnou neděli se chodí do katolického kostela s větévkami jívy, tedy kočičkami. Je to připomínka příjezdu Ježíše do Jeruzaléma, kdy jej lidé vítali palmovými ratolestmi. Jelikož u nás palem není, dle tradice tyto ratolesti nahradily větévky s prvními jarními květy. A ty kněz na počátku bohoslužby posvětí, tedy skropí svěcenou vodou, aby si je pak lidé odnesli domů a zastrčili do vázy, nebo třeba někam za obraz. Letos byly ale

Velikonoce pozdě, a navíc od konce března bylo pěkné teplo, takže jívy odkvetly, k dispozici byli jen málo vzhlední kocouři. Měli jsme tedy s sebou větvičku kvetoucí forsythie, svídy, mandlovníku a kérie (neboli zákuly).

Přišedše domů, dali jsme si ty posvěcené větévky do vázy, vzniklo tak docela pěkné jarní aranžmá. Najednou za sebou zaslechnu takové zašustění, a hle, kočka vyskočila na polici a větévky si prohlíží a očichává. Má možnost chodit ven, takže ji nějaký klacík nezmámí. Ale posvěcené ratolesti, to je jiná! Kdyby měla cokoli společného se silami Zla, svěcená voda by jí přece „nevoněla“.

Někdo třeba řekne, že kočka je přirozeně zvědavá, nic divného to není. Ano, může mít pravdu. Nebo že to byla náhoda a přání je otcem myšlenky. I tomu dám za pravdu. Vím, ano, jsou to možná úvahy trochu na vodě, ale pozor, na svěcené vodě!

...sed libera nos a Malo

To si přejí děti, aby je tatínek, ale i maminka chránili před vším zlým, i před Zlým. A tak se i modlí křesťané, na konci Otčenáše v české verzi říkají ... „a zbav nás od zlého“. Není snadné se mu bránit, ani pro rodiče, a natož pro děti, proto ta prosba. Ale dokud člověk žije, je vždy naděje… Než nastane „dobrý konec“.

Lidský život je většinou delší, než život kočky, proto je víc času si na životní změny zvyknout, vyrovnat se s končícím dětstvím, zjistit, že naděje vkládané do nabyté dospělosti a do zdánlivé svobody bývají liché. Je dost času vyrovnat se s neúspěchy a stihnout si uvědomit, že úspěchy v práci i v životě bývají leckdy dočasné, ale také, že kondice a síla mají své hranice. A posléze přijmout fakt, že život končí. Mnohdy tak kvapně, že se ani na onen Konec, či nový Začátek člověk nestačí připravit.

S výjimkou některých želv, slona, či třeba papouška žako, se zvířata okolo nás dožívají podstatně méně. A sem patří i kočka, pes a jiná domácí zvířata. Čím bližší vztah k nim člověk má, tím je jejich smrt smutnější, dojemnější, vždyť jde o členy rodiny. Skoro každý chovatel, ať již kočky, psa či jiného zvířecího miláčka, prožívá při jeho odchodu dilema, zda si pořídit další zvíře a zase se bát smutného konce. Bývá to těžké rozhodování, ale většinou zvítězí touha po dojemném zvířecím pohledu odněkud z koutku, z křesla nebo z polštáře, po zapředení. A někdy i rozhodne „náhoda“, že třeba kočka jaksi sama přijde a usadí se... To byl i náš případ.

Avšak kromě domácích zvířat, se kterými se sdílí dům, jsou i zvířata volně žijící v okolí, s nimiž do jisté míry sdílíme teritorium. Zdá se, že žijí svobodněji, volněji, ovšem i se všemi

riziky z ho vyplývajícími, a v důsledku toho asi také poněkud rychleji. Při pohledu na ně si člověk uvědomí, jaká to je vlastně dokonalá alegorie lidského života. Roztomilé dětství, trochu nezkrotné mládí, někdy veselá, jindy až zpupná dospělost. Dotyčný, ano, mám na mysli kocourka, jistě to leckdo již poznal, se totiž pohybuje periodicky po naší zahradě, s naší kočkou se pozdraví, a když nemá nasypáno v mističce, pověří ji, aby nám to zašla připomenout, sám se asi ostýchá, anebo přímo bojí?

Felixe, tak tomu černobílému pěknému kocourovi říkáme, jsme jednu dobu nechávali i vstupovat do domu, ono to ani jinak nešlo, když se neptal a prostě chodil dvířky naší kočky. Ale už jsme od toho upustili, protože uvnitř mocně značkoval a navíc po nocích „křičel“. Bylo to zvláštní, když jinak je tak plachý, že nás k sobě nikdy nepustil ani na dva metry, natož aby na sebe nechal sáhnout. Tak se teď se Sísou kamarádí jen venku. Pozorujeme jej, jak se tu promenuje po kocouřích hrátkách, tu vítězně, tu je trochu pocuchaný. Ale vždy se vylíže. Nicméně už začíná být vidět, že není žádný mladík. Zejména včera, když si přišel pro něco na zub, tak spíš přikulhal, napadal na levou přední tlapku a i levá zadní mu trochu podklesávala. Ale k misce vyskočil, najedl se a pak s naší Sísou posedávali na zápraží.

Říkal jsem si, že se kocourek jistě vylíže i tentokrát... Dnes, kdybych nevěděl o jeho včerejším pajdání, ani bych si nevšiml lehkého zaváhání, když se s naší domácí číčou zdravili. Zatím dobré. A tak si přeji, za sebe, i za kočky „*sed libera nos a Malo*.“

A teď vážně: Sul ponticello, aneb hrát těsně u kobylky

Z přednášky profesora Deera, jehož otec se prý jmenoval Hirsch a dědeček Ajal, jsem byl nejdřív trochu jelen. Než se totiž pustil do na plakátech avizovaného současného antagonismu mezi Pluralitou a Univerzalitou, vytáhl z pouzdra housle, chvíli ladil a pak nečekaně potáhl smyčcem a vyloudil tak srdcervoucí tón, až všem vstaly vlasy na hlavě. Housle odložil a pobaveně se po nás rozhlédl a pravil: „Tak toto bylo pravé *sul ponticello*, my říkáme hra těsně u kobylky, italsky to je u můstku."

Na tázavé pohledy zareagoval: „Mluvit klidně, harmonicky argumentovat, nevyhrocovat situaci, nezvyšovat hlas, a když, zase se honem ztišit, to je způsob diplomatické mluvy a politického chlácholení. O nic nejde, důležitý je konsenzus. Ale já říkám, že to není dobře. Někdy je třeba zvýšit hlas, zahrát razantně, opravdu těsně u kobylky."

A pak se profesor Deer pustil do kritiky dnes tolik vzývané plurality názorů v protikladu k zatracované univerzalitě, kterou její protivníci charakterizují s odsudkem, jako mít patent na rozum.

Dá se s ním souhlasit, když říká, že dnešní doba je asi horší, než se na první pohled zdá? Vždy se přece hledělo do minulosti s nostalgií. Například Max Brod po zkušenosti dvou válek ve dvacátém století nostalgicky vzpomínal na staré Rakousko. Taleyrand prý zase jednou řekl, že kdo nežil před rokem 1789, neví, co to je sladkost života... Vždy se ale proti převažující ideologii či vládnoucímu systému zvedala nějaká vlna kritiky. Nejdříve se kritici dovolávali dialogu, a když byli už slyšeni, popřípadě vyslyšeni, požadovali pluralitu názorů, s cílem vyviklat univerzální pravdy. A to bez toho, že by člověk chtěl snahy o univerzalitu vehementně obhajovat. Totalitních univerzalit jsme si již v dějinách užili, každému jistě vytane na mysli fašismus a komunismus, jako jediní vykladači pravdy. Ale při pohledu hlouběji do minulosti by se našly další, v Evropě i mimo ni.

Ale pozor, tvrdí profesor Deer, pluralita názorů, která se stále adoruje jako jediná nosná, je v zásadním rozporu s univerzalitou, ke které by přece člověk měl směřovat. V ideálním případě by z plurality měl vzejít nějaký společný jmenovatel a ten by k něčemu společnému, univerzálnímu měl vést. Jenže nevede, tedy duchovně nevede. Společným univerzálním jmenovatelem a hybatelem, na kterém se všichni shodnou, jsou peníze, materiální prospěch a pohodlí.

Že to není nic nového? Není, po tom všem lidé vždy toužili, jenže vždy se našel někdo, kdo upozorňoval na rizika povýšení peněz a slastí na cíl veškerého konání. Ano, byli to například proroci, a ti, jak známo, byli často kamenováni nebo házeni divokým šelmám. Dnes se eufemisticky hovoří o trvalém a udržitelném růstu, o kvalitě života, dokonce i právu na všechny věci, o které by měl každý vlastní mocí usilovat a vydobývat si je, a nikoli je dostávat zadarmo, nebo za minimum úsilí. Jenže, co jiného může materialistický svět nabídnout masám lidí za poslušnost, než věci materiální? Požadavky rostou, možnosti jsou přese

všechen růst omezené, tak k čemu to může vést? Ke kolapsu, a lze jen doufat, jak někteří říkají, že nikoli ke globálnímu.

Říkám to Petrovi, a ten mi trochu skepticky odpovídá, že jakmile kdokoli, i s dobrým úmyslem, něco univerzálního prosadí, ukáže se, že ta lidská univerzalita má spoustu slabin, ostatně jako každý univerzální nástroj. Univerzální klíč sice skoro všechny šrouby povolí, nebo utáhne, ale hlavy vždy trochu „ožvejká."

Tak na to nemám co říci.

Dnes ráno zamlženo

Přemýšlím zase o kouřmu, asi mi je inspirací, že je dnes po teplém dešti mírně zamlženo. Přemýšlím o rozostřených konturách. Fakt by nebylo špatné promluvit si o tom s malířem. Od prvotního úmyslu to k příležitosti setkat se s Romanem Traburou netrvalo dlouho. Ostatně to k sobě nemáme daleko.

Ty také občas využiješ sfumata, že? Vybavuji si některé portréty či lesy, pralesy, svatého Huberta... Bavíme se o tajuplnosti sfumata, dostáváme se k realistické malbě, abstrakci, až k současném obdivu k fotografické malbě. Roman soudí, že malovat bez znalosti řemesla nejde. Tedy jde, ale podle toho to vypadá. A k fotomalbě dodává, že kdo se naučí trochu malovat, znát perspektivu a klást barvy, nemá velký problém podle fotky malovat. Ale nemá-li dotyčný nápad, nebo nějaké sdělení, je to jen namalovaná fotka.

Ovšem, tohle je zkratka, a nám je oběma jasné, že fotografie skutečnosti snímaná okem umělce může být nádherná, a podobně tomu je i s fotomalbou. No, ona i fotografie se dá podobným způsobem upravit. Ale tady už půjde spíš o umělou úpravu reality, než o realitu zachycenou okem či objektivem.

Hudební terminologie také zná obdobný termín, sfumante, někdy zvané sfumando, a znamená to velmi lehce, vzdušně či ztrácivě. Připadá mi, že tento způsob hry na hudební nástroje a obdobně i tedy malby, nelze dost dobře aplikovat na vyjadřování slovesné, zejména filosofické neřku-li politické. Jakmile se rozostří kontury pojmů, je všechno dovoleno…

Dnes je nejen dovoleno ale některými odborníky i doporučováno. A pak novinka, učit děti číst metodou sfumato, jde o tzv. splývavé čtení. A v čem to spočívá, a proč sfumato? To mi sice není zrovna jasné, ale klade se důraz na dech, hlas, sluch a rozlišování dlouhých a krátkých samohlásek, přičemž zvláštní je učení se písmen nikoli podle abecedy, ale v jiném pořadí. První se učí O, S, B, U, A. Potom další, a pak se nemluví o slabikách, ale syntéze dvou hlásek. Někdo by řekl: věda z ničeho, ale prý se tak naučí číst i dyslektici.

Dobře, to ale s výtvarnem nemá moc společného. I když možná přece jen má. Třeba v malbě je zdánlivě všechno dovoleno, podobně jako ve vědeckém zkoumání. Ale to neznamená, že to bude také každého zajímat. Ovšem vždy to i ono nějakým způsobem něco ovlivní, módu, vkus, prožitek obrazu, a třeba i čteného textu.

Vkus vychází z porozumění, z prožitku viděného či čteného?

Ale co vůbec je vkus? O někom se říká, že má dobrý vkus, o jiném, že má špatný. Jenže vkus, to je věc individuální, soukromá. Do jisté míry i móda, kterou udávají tvůrci veřejného mínění, a sem patří i výtvarníci a muzikanti, to vše má vliv i na veřejné dění, mínění, politiku. A dopad smazání kontur, v tomto případě hranic, je v politice obrovský. Filosofické vývody jsou pěkná věc, ale kdo je čte? Různě aplikovaná filosofie je zneužívána, a tudíž se stává nedůvěryhodnou. Možná je to tak i s některými náboženstvími, s různými konfesemi. Proto tolik hledačů pravdy upíná naděje k co nejvzdálenější ideám, ať geograficky či historicky, o nichž vědí pramálo.

Úvahy to jsou trochu ze široka, a já si uvědomuji, jak se člověk tím vším povídáním vzdaluje moudrosti, myslím tím Moudrosti. A tu si vybavuji, co o ní soudí Ašer Rubin, lékař z 18. století, z románu Olgy Tokarczuk: Knihy Jakubovy: „Opravdová moudrost spočívá v umění spojovat všechno se vším, teprve tehdy se objeví skutečný stav věcí.“ Jsme-li u Moudrosti, asi je na místě zacitovat z Bible, z Knihy Moudrosti. A jsme u toho... „Moudrost nevejde do

zlovolné duše, nebude přebývat v těle podrobeném hříchu“.... A o něco dále... „Prolhaná ústa zabíjejí duši.“

Možná je docela symptomatické, že se při hovoru o malbě dostáváme k filosofii, politice, a nakonec i k Moudrosti. To přece není špatné!

Říkám ti, ahava...

Srdce, láska, tajuplný ostrov, to jsou kulisy, které na konci dubna a počátkem května rozezvučí skřehotající žáby a čas od času i pěnice slavíková. Na slavíka je ve vesnici jménem Tihava na půli cesty z Prahy do Plzně zatím stále ještě málo teplo. Ale nejspíš se tam kdysi vyskytoval, jméno Slavík je v okolí časté.

Ostrov je ve skutečnosti ostrůvek a k tajuplnosti má nyní trochu daleko. Zejména v pravé poledne. Ačkoli, když se náhle zatáhne, nebo se v podzimu brzo zešeří, okolní vysoké stromy na březích se rozšumí v poryvech západního větru a ve věžičce maličké kaple svatého Jana Nepomuckého se pohne zvon, je najednou všechno jinak. Jak?

Teskná píseň ptačí připomene příběh lásky, který je dnes zapomenutý, a zasutý hluboko v minulosti, kdy se mohlo stát cokoli a pokud se to doopravdy stalo, do dnešních dnů se zachoval jen slabý odlesk dávných dějů. Možná byly inspirací pro stavitele barokní kapličky z osmnáctého století. Voda, láska, věrnost, smrt? Jan byl věrný svému slibu neprozradit, miloval pravdu, té a Boha si cenil víc, než svého života. Příběh z Tihavy nezaznamenal ani na počátku šestnáctého století hodně fabulující kronikář Václav Hájek z Libočan. Ani jezuita Bohuslav Balbín po více než sto letech, který nazíral fakta poněkud reálněji a sepsal i ta o Janovi z Pomuku, která byla využita pro Janovo svatořečení. Díky němu se zachovalo to, co bylo posléze zničeno, třeba z Rožmberského archivu Chvály Mariánské od arcibiskupa Arnošta z Pardubic, ale to jen tak na okraj. To by bylo zase jiné povídání. Ale Balbínův cit pro krajinu a souvislosti a obdiv ke svatému Janu mohly být v době barokní inspirací pro zadavatele stavby kaple jemu zasvěcené na ostrůvku v obci s tak zvláštním jménem, Tihava.

A možná zde postavili kapličku proto, aby se na místo, které bylo dosud vnímáno jako prokleté, vrátil mír, odpuštění a naděje na záchranu duše. Zde se totiž údajně nacházela někdy, možná již ve dvanáctém, ale spíš ve třináctém a listinně doložitelném čtrnáctém století tvrz. Vodní tvrz. Spíš jakési tvrziště. Vodní příkop byl široký několik metrů, snad až deset. Dnes se tomu nechce věřit, ale kdo ví? V době, kdy se na dochovaném dokumentu z roku 1393 potvrzovalo vlastnictví Martinovi, Markovi, či Marešovi z Tihavy, byl příběh o dávné lásce již legendou.

Nikoli po cestě, z níž je dnes křivolaká asfaltka do Hořovic s odbočkou na Rpety, ani tou víceméně rovnou, co ústí u nemocnice a vede k zámku, ale alejí přes bývalou bažantnici, mířily Markovy kroky, prý to byl opravdu Marek, co mířil za Chavou do Hořovic. Židovská obec tam v pozdějším smyslu ještě nebyla, ale několik rodin zde žilo. Až v osmnáctém a devatenáctém století v okolí vznikaly židovské obce, a v nedalekých Praskolesích byl naproti Otmíčské hoře založen hřbitov. V onom mlhavém pradávnu to bylo podobné jako dnes, kdy jedni nebo druzí rodiče vznikajícímu vztahu nepřejí. I okolí si často přisadilo a řeklo své.

Manželce pána na tvrzišti, jehož jméno je dnes zapomenuto, nebylo milostné vzplanutí synka po chuti. Líbila by se jí třeba partie ze sídla v Lochovicích. Muž mlčel, protože věděl, že by si oponováním přivodil vzrušené večery a neklidný spánek. Doufal, že se věc jaksi vyřeší sama od sebe. A ona se vyřešila...

Jednoho podzimního rána se pán na tvrzi probudil o něco dříve, že se pak půjde podívat, zda se již chystají divoké husy k tahu. Zatím si dal do ještě horkého popela ohřát kameňák s medovinou. Choval včely, úly měl na západním svahu, aby na ně z oken viděl. Sotva přidřepl na předprseň, zaslechl hlasy. Rychle se vrátil do zádveří, neodolal, a zaposlouchal se:

Evo, tedy, jářku, Chavo, takto nám dál nelze žít. Mateř je zlostná a otec mlčí a jen u včel je šťasten. Vůbec nepoznám, zda mě vídá.

Marku, vídá. Kdyby nesouhlasil, veskrze střelhbitě by tobě řekl slovo.

Nejsem jistý sobě.

Marku, říkám ti, ahava zvítězí. Ahava, to je láska, a tu lásku ti slibuji. A tu nic nepřekoná.

Item, Chavo, i já ti řeknu, že tak to cítím, že nade vším láska zvítězí. A jiným posvátným jazykem, jak říkal tuhle kněz na pouti: Omnia vincit Amor.

V ten moment něco zaskřípělo, otec se stěží stačil skrýt, ozval se křik a lomoz. Byla to jeho žena a Markova mateř. Do toho se ozvalo šplouchnutí loďky, několik úderů vesla, nebo ještě navíc povzdech? Teď to nebyl otec schopen identifikovat, jen si uvědomil, že právě teď přichází o syna. Přeplouvá, mizí...

Pak už je asi zbytečné probírat následující dění, vzplanul vztek, zazněly projevy nesouhlasu a vzájemná obviňování. Pak nastalo jisté usmíření, nicméně příměří manželů bylo křehké. Smutno ve tvrzišti. Markovu otci stále tanula na mysli Chavina věta: Říkám ti, ahava. Tak budeme naší tvrzi říkat, rozhodl se, Tiahava. A tak možná dostala jméno podle tvrze i malá obec. Posléze se to jedno a vytratilo a zbyla Tihava. Mohlo to tak být?

Jedu na kole od ostrůvku, okolo barokního ovčína, hrají si tu děti, prohánějí se na kolech. Jeden kluk přede mnou smykem zabrzdí a vykřikne: A mám tě! **Aha**!

A já si pod vousy řeknu, nevím proč: „**Va** bene“.

Pak šlápnu do pedálů a vezmu to směrem k Hořovicům, zahnu za poslední starobylou chalupou na jihozápad do bažantnice a všimnu si po levé straně staletých dubů na asi dvoumetrovém valu. Jedu podle něj po stezce, na několika místech je val proražený, a délka? Zhruba pět set metrů? Nejsou právě toto pozůstatky hráze rybníka, nebo obranného valu? Možná, že ona tvrz mohla být spíš zde, než na ostrůvku, kde se dnes malebně vyjímá kaplička svatého Jana a okolo v leknínech skřehotají žáby? Ať tak, či tak, přimhouřím oči a řeknu: „láska“…

Finis terrae

Až asi kolem poloviny života, možná o trochu později, si Jan uvědomil, jak je to s konečností. Přesněji s konečností a nekonečností, s konečností a nekonečností života i vesmíru. Došlo mu to, až když stanul na jednom z konců země na západním pobřeží Evropy. Finistere se v Bretani jmenuje mys v departementu Quimper. Malebné místo. Zde by skoro člověk v konečnost věřil. Ale svůj konec mají i Španělé, Finisterre, ale i Portugalci, a ten se jmenuje Cabo da Roca.

Právě zde, kousek od Lisabonu, za Sintrou s charakteristickými dvěma nikoli věžemi, ale komíny z kuchyně, tedy na břehu mořském, na útesech Cabo da Roca si Jan uvědomil, že konec země, tedy pevniny neznamená konec Světa, i když tak nějak si to prý i staří Římané říkali. Podíval se z útesu a po něm stoupající vítr mu málem odnesl klobouk. Na skalách se

drží koberec takových tučnolistých různobarevně kvetoucích rostlin, asi nějaké *sedum*. Pruh stříbrného zrcadlení slunce skoro oslňuje. Obklopí jakýsi útes a pokračuje až někam dolů, kam už Jan nedohlédne.

Z výše posazeného majáku na návrší vpravo je asi lepší rozhled, ale Jan soudí, že se to nepozná. Obzor, nekonečno, výhled musí být úplně stejný. Jiskřivá hra vlnek v takovém množství vyvolává dojem skoro ticha jako ohromný vodopád viděný zdálky. Sem, do výšky není hřmot příboje slyšet. Vnímá pouze tiché chvějivé sdělení o nekonečnosti, doprovázené no, ne zrovna vichrem, ale ani ne vánkem, prostě vanutím. Z úvah ho vyrušil pozdrav:

Olá, bom día,

ale z Janova trochu rozpačitého přikývnutí příchozí usoudil, že s portugalštinou neuspěje a automaticky sklouzl do angličtiny. Ukázalo se, že prošedivělý osmahlý muž s kloboukem s úzkou krempou sem chodí, tedy jezdí často, v Sintře má totiž pronajatý malý domek. Proč?

Nemůže odolat tomu intenzívnímu dojmu z konce, nebo počátku? Ve slunném odpoledni je vše optimistické. Pod mrakem a za deště je oceán děsivý: „Stále mluví, pokaždé jinak, a zatím jsem neodhalil žádnou jednoznačnou pravdu.“

Jan se zasmál a vzpomněl si na příběh kočky jménem Thomas Gray, z knížky Filosofující kočka z Pembroke od Philipa J. Davise (jen pro přesnost, byla to kočka, ale jméno po básníkovi T. G., jí dali cambridgeští studenti). Této kočce totiž vyprávěla její babička Katrina, jak se nechala najmout jako lodní kočka a jak, sedíc na kapitánském můstku spatřila jednou jen jejím zrakům určený záblesk jedné vlnky. A uvědomila si, že neexistovala žádná možnost tuto specifickou vlnku uchopit. To jednorázové osobní sdělení v mžiku zase zmizelo a rozplynulo se v oceánu. Jan si uvědomil, že je ve výhodě, ale asi jen domnělé. Nyní sledoval jiskření milionů vlnek spojené do stříbrného proudu světla, který mizel na obzoru, na nezřetelném obzoru. A toto sdělení bylo dopřáno nikoli jen jemu, ale i ostatním lidem vyskytnuvším se na „Konci světa“.

Pokusil se tento dojem vyjádřit v jazyce starému muži nemateřským, a doufal, že podstatu pochopí. Asi pochopil, opáčil totiž, že právě proto sem chodí za různého počasí.

Vracíte se sem jako Thomas Gray, bílá kočka se šedou čepičkou, která si chtěla na lodi ověřit zkušenost babičky Katriny...

Tu knihu neznám, sdělte mi tedy, co kočka s tím podivným jménem zjistila, jakého došla poznání.

A Jan řekl: Nevím, zda to povím přesně, ale bylo to s ní asi takhle. Také se nechala jako její babička najmout na loď a pozorovala, jak individuální vlnky mizí a navždy ztrácejí svůj individuální charakter. Přemohl ji děs, neboť věděla, že něco zažila, dotek něčeho celistvého, přicházejícího a ve své celistvosti neuchopitelného. Tušila, jako my, avšak na rozdíl od nás se nechtěla vzdát své svobody. Možnosti volit.

A to zde cítíte vy, člověk ze země, která nemá moře? Já se ptám stále a možná právě proto, že jsem tu tak často, zaslechnu odpověď jen někdy a ještě se mi nechce věřit, že jsem to zaslechl.

Ha, zase mluvíte jako Thomas Gray. Také tušíte. Já také tuším, ale trochu si říkám, že vím, ale pak se leknu a zase pokorně řeknu, nevím, ale nakonec ano, tuším a věřím.

Oba se zamysleli, každý nad poznáním, posláním, konečností? Kdoví. Jan se probral ze zamyšlení a jeho společník pokývl hlavou, ukázal rukou k parkovišti a s úsměvem se rozloučil „boa tarde“. Chodíval sem občas lovit lidi, tedy lovit v jejich očích to, co sám kdysi zažil jednou v noci, na jiném konci Evropy. Enrico, tak se jmenoval, se vracel z roční práce ve Velké Británii domů, a loď mu jela až nazítří, brzy ráno. Neměl už nocleh, ale noc byla na konci srpna teplá, tak proč platit za postel, a navíc jen na půlku noci. Procházel se po Folkestonu a poslouchal zvuky moře v Kanálu, žádný la Manche, ale English Channel. Zastavil se u železné konstrukce mola, na jehož konci blikal maják. Snad co minutu, nebo to byly dvě, se totiž otáčel, oslnil pozorovatele, aby zas vyslal signál podél celého pobřeží. A právě při několikátém cyklu se něco zablesklo ve vlnách. Nejdřív si Enrico myslel, že to byla loďka, ale při dalším otočení po ní nebylo ani památky. Až pak si řekl, že to byl asi jen hřebínek vlny. A byl? Nebo to bylo sdělení adresované jen jemu: Je možné zahlédnout, ale jenom to.

Proto už nečekal, až se Jan probere ze zadumání a rozloučil se. Možná, že dnes byl na Cabo da Roca naposledy. Dostal informaci se zpožděním: Když je člověk osloven, není mu sděleno nějaké zvláštní moudro, podstatné a to nejdůležitější však je, že je osloven Jím. Nu a pak záleží na každém, co vyvodí z toho, že Mu na něm záleží. Tak?

Obrana před sebou samým

Jen jestli to není projevem začínajícího stáří, říká mi Petr, když mu líčím něčí, tedy své obavy z neschopnosti či neochoty vyrovnat se sám se sebou. Ale tak to není, bráním se, není to tak osobní, jak by se to mohlo zdát. Jsem přesvědčený o smyslu, účelu, možnosti poznání.

A co že mě k těmto úvahám inspiruje?

Prázdno, člověče. Ano, adorovaná prázdnota bez naplnění. Smyslem je přece naplnění a nikoli vyprázdnění. Tedy ano, na počátku vyprázdnění, posléze naplnění.

Jo, a může to být až v takové podobě, jako když se staří (ale i mladí) Římané během hostin chodili vyzvracet, aby se zase mohli naplnit.

Jisté terapeutické vyprázdnění, ať fyzické nebo duševní, může mít smysl. Může jít o léčbu nebo o podmínku pro diagnostiku, třeba při vyprázdnění žaludku či střev, nu a pak pochopitelně i hlavy. Ale prázdnota jako smysl, to se mi fakt nezdá. Uvědomil jsem to po zhlédnutí jedné epizody francouzského dětského seriálu. Alternativní všemu rozumějící maminka radí své trochu ze školních věcí frustrované dceři, že nejlepší je si zameditovat. A na otázku, co to je, jí vysvětluje, že to je umění naučit se nemyslet na nic, úplné vyprázdnění se, vyprázdnění mysli, kdy ony problémy prostě samy odejdou. Autoři poučného seriálu to zcela jistě mysleli dobře, ale podobně jako v mnoha dalších dílech řekli A, ale nejspíš kvůli tzv. korektnosti už neřekli B. O nedostatek odvahy asi ani nešlo, ale do všeobjímajícího prázdného laskavého aktivismu se nehodil koncept řádu, smyslu a jeho odůvodnění. Zkrátka než se pokusit řešit plnou hlavu starostí a přemýšlet, jak si s nimi poradit, je lepší prázdno?

Ale co je duté, může být naplněno, a není to nebezpečné?

Právě, a z toho mám obavu. Z dutých hlav, z výdutků. I když, jsem si vědom, že být sám se sebou, není někdy jednoduché.

Není, a při pohledu do minulosti nedávné i dávné, máš dojem, že jsme stále na rozcestí, z našeho pohledu Evropa, ale vlastně asi i celý svět. A v tom je ona hledaná a potlačovaná vyšší spravedlnost. Kritéria jsou stále stejná.

Takže být sám se sebou v jakémsi souladu nakonec lze, a nabízím k jeho dosažení kromě ztišení, modlitby a třeba i trochy té meditace s tím, že prázdno není cílem, malou okliku. Vyhnout se slovům a chvíli pozorovat koupajícího se kosa či vrabce v louži, anebo, už vidím, jak se směješ, filosofující kočku. Tím je možné získat tolik potřebný odstup od problémů, aniž by bylo nutné upadat do jakéhokoli transu.

Petr se opravdu směje, ale zase ne moc: Být sám se sebou v souladu, to je milý příteli oxymóron. Jakmile jsi se sebou v souladu, je nebezpečí, že budeš sám se sebou spokojený a přestaneš přemýšlet. Ale jak tak hovoříme, soudím, že to s tebou není tak zlé, jen jsi vyjádřil takové zbožné přání, být v souladu se sebou. A nemyslel jsi spíš být v souladu s Universem?

Na to ti ale odpovím podobně, jakmile budu mít dojem, že jsem na tom s Universem dobře, nebude to dobře. Protože oba dobře víme, že soulad, pochopení, pokud nastane, bývá jen chvilkové a vzápětí se zase vzdálí k obzoru, který se ale, pravda, s přibývajícími léty přibližuje.

Jo, to víme, avšak není to vidět. S obzorem to je jako s místem, odkud vychází duha.

Duha je Boží znamení, věřili starozákonní Izraelité. Nebyli samozřejmě sami, jenže jim to řekl sám Hospodin.

Hele, nemedituješ trochu moc nahlas? Ostatně nepřipadáš si i trochu jako mediátor?

Mediátor?

No, třetí poučená nebo dokonce speciálně proškolená osoba vstupující do řešení problému.

Anebo bys, Petře, také mohl říci animátor, oživovač?

Možná, že by nám prospěl moderátor?

Já myslím, že ne, protože my nepotřebujeme, aby nás někdo nějak řídil, koordinoval a usměrňoval. Ačkoli, napadá mě, že dnes se každý bojí nějaké autority, a přitom po ní touží, proti které by se bouřil, ale kterou by přitom nějak uctíval, přímo adoroval.

Máš na mysli politiku?

Do jisté míry také, ale nikoli v první řadě. Podívej, mluvili jsme o mediátorovi, jakémsi rozhodčím, animátorovi, tvůrci, oživovači, a také moderátorovi, který jen tak drží diskusi v jistých mezích. Jenže autorita, která by byla schopna plnit všechny tyto role, ta se vyskytuje zřídka. A asi jinde...

Odpovídá Tazatel

Je opravdu všechno marnost a nic než marnost a honba za větrem? Opravdu všechno pomíjí tak, jak říká Kazatel ve stejnojmenné starozákonní knize? A jaký užitek má člověk z věčného svého pachtění?

Já, Tazatel, nebyl jsem králem v Jeruzalémě. Pravda, Jeruzalém jsem ale navštívil. Ano, a pocítil jsem tam mesiášský komplex, a možná právě proto jsem také zatoužil, jako Kazatel, propátrat a prozkoumat vše, co se pod nebem děje. Na první pohled, na první i druhé a třetí čtení na kazatelových poznatcích něco je. Ano, všechno pomíjí, vše se na světě již dělo a opět se bude dít.

Pokud ovšem se člověk pídí pouze po pozemském blaženství, radovánkách, podniká velkolepá díla a staví domy, vysazuje vinice a jen k tomu se upíná, je to opravdu honba za větrem. Kromě pomatenosti a ztřeštěnosti však lze potkat i moudrost.

Moudrost pak spočívá v poznání smyslu, smyslu věcí, dějů a smyslu života, poznání směru. A také v uvědomění si, že všechno má svůj čas. A každá věc musí nastat v určenou chvíli, aby se posléze odestála, soudí Tazatel, a souhlasí s Kazatelem, že je čas rození i čas umírání, čas sázet, i čas trhat, je čas zabíjet i čas léčit, čas bořit i čas budovat; je čas plakat i čas smát se, čas truchlit i čas poskakovat. Mám pokračovat?

Pro úplnost asi ano. Tedy, je čas kameny rozhazovat i čas kameny sbírat, čas objímat i čas objímání zanechat; je čas hledat i čas ztrácet, čas opatrovat i čas odhazovat, je čas trhat i čas sešívat, čas mlčet i čas mluvit; je čas milovat i čas nenávidět, je čas boje i čas pokoje.

To vše lze zažít a přitom dobře jíst a pít, ale moudrost poznání, že to není samozřejmé a beze smyslu, to není dáno každému. Jinak se člověk lopotí marně a bez užitku, neb nevidí do dnů příštích a tváří se, že zítřek je daleko.

„Řekni tedy, co je tím opravdovým smyslem, neuhýbej alibisticky, nechoď jako kolem horké kaše, abys náhodou někoho neurazil. Neurazíš, to, co říkáš, je všechno pravda, ale odpověz, proč to všechno hledání moudrosti, nenajdeš-li ji nakonec! Není to také marnost, nic než marnost?“ Tak promluvil můj vnitřní hlas, až jsem se lekl. Co je tedy tím smyslem? No, poznání smyslu, ne? Proč odpovím otázkou? No a proč ne? Dobrá, dost už ale sofismatických cvičení. Poznání smyslu znamená poznání cíle a tím je nikoli odchod ze života do nicoty, ale návrat do náručí toho, od koho má člověk nesmrtelnou duši.

Výstižněji než Kazatel, to Tazatel asi neřekne: „Pamatuj na svého Stvořitele, než se přetrhne stříbrný provaz a rozbije se mísa zlatá a džbán se roztříští nad zřídlem a kolo u studny se zláme. A prach se vrátí do země, kde byl, a duch se vrátí k Bohu, který jej dal.“

Konec filosofie

Na pohřbu kněze Pavla, kamaráda, jsem si uvědomil, že slova, jakkoli krásná, dojemná, připravená a pečlivě kladená za sebou, nejsou ničím před Smrtí, skoro se chce říci před majestátem smrti. Ale je to klišé, co je na tom tak majestátního, když duch opustí tělo? Majestátní je, když už, tak život, zrození, či spíš znovuzrození. Přestože je smrt mnohými vnímána jako konec, je pro mnohé jiné počátkem nové existence. Připadal jsem si chvilku jako ryba hledící ku hladině, které někdo, rybář, vytáhl vedle plujícího souseda. Co je asi nad hladinou?

Je to přirovnání, které poměřeno lidskou zkušeností nebude fungovat, rybu přece rybář sní, popřípadě jí tzv. sportovní rybář vyvlékne háček a hodí ji zpět do vody. Jak pak žije taková rybka s natrženým koutkem? Rybáři potvrzují, že se nechá zpravidla chytit znovu. Je to pro tu krátkou zkušenost nad hladinou, že už jí nestačí žít dál ve tmě? Inu ano, je to spekulace na spekulaci. Třeba je jenom tak obyčejně nepoučitelná.

Přece jen ale jedna autentická zkušenost z pohřbu. Než kamarád odešel z tohoto světa, prožíval těžké období, osobní a zejména zdravotní. Bylo mi dopřáno se s ním ještě setkat. Vnímal situaci, byl smířen a chvíli jsme spolu i v tiché modlitbě prodleli. Jak dlouho ještě? Ukázalo se, že už jen osmačtyřicet hodin. Několikrát jsem si v poslední době vzpomněl na to, co jsme společně zažili, na různé veselé příhody, citace, ale v onom krušném období, jsem o nich nedokázal mluvit. Až na pohřbu jsme se ženou a pár dalšími kamarády konstatovali, že teď, teď už můžeme.

A ve vzpomínce už má jeho tvář zase svůj charakteristický úsměv. Nyní již ano. A do toho se trochu roztrhly mraky nad Brdy, mírně zahřmělo a trochu zafoukal vítr.

A pak se skoro chce říci, má-li nějaký extra smysl příliš filosofovat, vymýšlet další systémy, hovořit o fenoménech, a různých ...iích? Nestačí přijmout skutečnost tak, jak přichází, a umět zaslechnout, jak hřmění, tak i zavanutí větru, vánku. Ducha?

Zákony perspektivy

Od hladiny Jónského moře ze Sant´Andrea Apostolo delle Ionio Marina je to vzdušnou čarou dva, a po silnici necelé čtyři kilometry do Sant´Andrea Superiore na kopci. Někdy se horní městečko zdá poněkud zamlžené, rozostřené, až se zdá méně reálné.

Skoro každý den vyjíždí do horního města autobusem z křižovatky naproti nádraží jeden starý muž, a jen proto, že se tam nahoře narodil. Projde se horním městem – Superiore, které shlíží na Jónské moře a pobřeží, na svého skoro jmenovce Sant´Andrea Marina, ale i na další městečka mizející v oparu na obzoru. Narodil se nahoře, přiženil se na pobřeží, ale doma je zde. Proto by si přál dožít tam nahoře, v domově, v pokojíku, kam by si dal pár svých obrázků. Projde se od náměstí, spíš náměstíčka, ke kostelu, cestou si s leckým popovídá, a už se vydá čekat na autobus, za tři hodiny zase pojede z kopce.

Tentokrát s ním pojede Buditel. Nastoupil dřív než Andrea, jak rodáka z vršku, „Superiore“, pojmenovali podle rybáře z Betsaidy, a mučedníka Kristova, jak je charakterizován na reliéfu na křižovatce. Na osazenstvo asi jedenácti lidí se Andrea v autobuse obrátí: „Nejsme všichni bratři? Máme stejnou krev, jsme si všichni rovni!“ Ne, necituje Kiplinga, ale podobně jako on dál rozvíjí teorii o rovnosti a bratrství, volnost se usedlému Italovi do životního konceptu nevchází. Není divu. Nově nastoupivší starý muž v tílku, s málo vlasy a zuby, známý jako Buditel, má už jako obvykle předem nachystaný projev: „Bratři, ano, bratři! Pomněte však Hospodina! Nezapomeňte na Desatero Božích přikázání: První: V jednoho Boha věřiti budeš. Druhé: Nevezmeš jména Božího nadarmo. Třetí: Pomni, abys den sváteční světil... A tak pokračuje dál a dál hromovým hlasem, takže rodák ze Sant´Andrea Superiore se moc ke slovu nedostane. Všem se dostane poučení, že bratrství ano, ale bratrství ve víře, bratrství v Kristu Pánu.

Mezitím autobus po čtyřech kilometrech opravdu vlásenkových zatáček dosupěl na náměstíčko před Palazzo Jannoni. Buditel se vytrácí, Andrea také. Město je tiché, na mnoha domech je cedule „Vendesi“, tj. na prodej. Ale ono i v dolním městečku, Marině, jsou domy a byty prodej. Jako kdyby zájem o jasnou i zamlženou krásu pohasl. Nebo pohasínal. Stále je ale krása patrná a stále žijí ti, kteří na ní lpí. Zatím jich ale moc nepřibývá. V baru na kterém je také cedule „Vendesi“, Andrea pije kávu, tedy na dva loky ji pozře, ale stačí si se slzou v oku vybavit nedávnou výstavnost města, kde bylo tolik holičů a pomalu na každém rohu si mohl člověk koupit kalhoty, jak říká.

Dnes se žije dole, v Sant´Andrea Marina. Ve středu je trh, kde se dá, jako na všech takových podobných, pořídit všechno, zeleninu, ovoce, sýry, zde nejčastěji pecorino z ovčího mléka, nebo sýry ze směsi s kravským, různé klobásky, salámky, koření, ale třeba i domácí mýdlo. A náhle se i zde zjeví Buditel: „Nezapomínejte na Hospodina, nezapomeňte na Desatero Božích přikázání, První, v jednoho Boha věřiti budeš...“ a tak dále. Někdo pokývne hlavou, někdo pozdraví, není to pohoršlivé, zdá se, že každý prodejce dobře ví, že všechno má a musí mít svůj řád.

Ví to i prodejce prádla. Usměje se a říká, že sem zajíždí až po létě. V létě totiž jezdí tam, kde je větší kšeft. Tj. s módním zbožím. Sem, do Sant´ Andrea Marina, jezdí až později a zdejší dámy se již na něj těší, neboť vědí, že na ně myslí, a má k dispozici přesně takové věci a velikosti, které potřebují.

A z dálky je už zase slyšet Buditele: Nepožádáš... Nezabiješ... Rozhlížím se, nikdo, zdá se, právě nepožádal manželky bližního svého, aniž statku jeho, krev také žádná neteče. Od moře fouká od včerejška tramontana, je jasno, žádné mraky, žádná mlha, žádné kouřmo. Jako by mělo přijít zjevení. A náhle je to zřejmé. Najednou je všechno jinak. Vzdálené je na dosah. Perspektiva nefunguje! A jak na ni například kladl důraz profesor ve Felliniho Amarcordu na gymnáziu v Rimini. Také u moře. Vybavuji si jeho vzrušené...“La prospettiva, la prospettiva!“ Možná, že právě u moře se vzdálené zdá najednou velké a blízké. V „perspektivě filosofické“ je to Velké pořád velké, ať je to zdánlivě blízké anebo vzdálené.

Ať tak či onak, může být perspektiva i nasvícení matoucí. Proto možná putují mnozí na horu a zase z hory očekávajíce roztržení mraků, zjevení, nové světlo, novou perspektivu? Odstup, čas? Při cestě je ale třeba se umět zastavit, ovšem i s tím vědomím, že to je leckdy obtížné. Soused z vedlejšího vchodu sedí pod starým olivovníkem a souhlasně přikyvuje.

Snáší se soumrak, noc bude dnes jasná, k ránu lehounká mlha a k osmé lze očekávat, že její závoj odvane vítr od moře. Další den čekání.

Obsah

Volare, ohohoho……3

Legenda o ohleduplné dívce……4

Hrobníkem na dožití……5

Klíč od svatého Štěpána ve Vídni……...7

Stříbrný dolar od dědečka……...9

Namaluj si moudivláčka……11

Sfumato……12

Oko do duše okno?……..13

Experiment……...14

Byla to vražda?…….....……15

Když ne prorokem, co zkusit být vykladačem?……18

...sed libera nos a Malo……19

A teď vážně: Sul ponticello, aneb hrát těsně u kobyly……21

Dnes ráno zamlženo……22

Říkám ti, ahava…...……..24

Finis terrae……26

Obrana před sebou samým……29

Odpovídá Tazatel……30

Konec filosofie……..32

Zákony perspektivy……33

První den čekání...

...na další knížku? Bude? Inu, tak snad zase za rok. Zatím tedy děkuji všem, kdo dočetli do konce a také těm, kdo mi byli inspirací.

Jestli se vám knížka zalíbila, pošlete ji přátelům a kamarádům. Kdyby z ní chtěl někdo něco citovat, proč ne, ale prosím uvést autora.

Nu a třeba mi také můžete napsat na dubenjsf@gmail.com.

Čekání na vítr

Josef Duben

Obálka JD, obrázky JD

Dopsáno na podzim roku 2019

Náklad virtuální, tj. neomezený, vydání první

Jde o mou 12. knížku, přičemž 8 vyšlo papírově: Začněte Aprílem, O (ne)ctnostech, Zvíře polidšťuje, Zvíře má jiný čas, V půli cesty, 2113 Román(ek) z budoucnosti, Damani útočí?, Zvíře polidšťuje; a další 3 už tímto způsobem, a to: Za sto let a jeden den, Věřím v kočku a život věčný, Hoax o konci světa a čtvrtá, letošní, Čekání na vítr...